

3.

ACC. N:R M. 16471: 1-9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Elisabet Lisberg Jensen*
 Härad: _____ Berättare: *Daniel Bagner, Ö. Mårtens-*
 Socken: *Lunds stad* Berättarens yrke: *disponent* *gat. 2, Lund*
 Uppteckningsår: *1965* Född år *1905* i *Lund*

*Stadstraditioner I s. 1-9.**LM F 126*
a-o

Skriv endast på denna sida.

3.

D. Bagner

6. 05

Infl. 02 till Hospitalsg. 3

Ant 07

Arar 42

FOLKLIVSARKIVET

P. Lisberg-Jensen

9 m s

FINNGATAN 8

LUND

M. 16471.

Ifylles av uppgiftslämnaren

Berättarens namn: Daniel Zaguer
" födelseår: 1905
" födelseort: Lund
" yrke: Sisfont.

Makes/makas namn: Rakel Zaguer f. Domratchky
" födelseår: 1907
" uppväxtort: Lund
" yrke: Totisksh.

Faders namn: Abraham Olmiansky
" födelseår: 1872
" uppväxtort: Łódź, Polen.
" yrke i staden: Religionslämnan
" yrke före ev. inflyttning till staden: _____

Moders namn: Feige Olmiansky f. Zaguer
" födelseår: 1875
" uppväxtort: Łódź, Polen
" yrke i staden: _____
" yrke före ev. inflyttning till staden: _____

Farföräldrars yrke: _____
Morföräldrars yrke: _____
Antal syskon: 6

D
Ej

mat 0.3-4

Aliter 4 f.

distulatur

perbu 0.6 f.

Ej 0.8

4
0
5
5
4

3.)

a

ACC. N:R M. 16471:1.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

YRKEN OCH SYSSELSÄTTNINGAR.

Fadern var religionslärare i Mosaiska Församlingen i Lund. Han blev hitkallad till denna församling från Polen 1902. Sin utbildning erhöll han i Petrograd. Han hade fått genomgå en lång exercis i Ryssland på 3 år och 8 mån. Han hade också erhållit slaktarutbildning. Vid fredags- och lördagskvällarnas gudstjänster för judarna ingick slaktning.-skäktning-, som ett ritual. Denna slaktmedod är påbjuden i judarnas religion. Mjukdelarna på djurets hals genomskars och sedan fick djuret förblöda.

Lönen han fick som religionslärare och skäktare räckte till för familjens behov. Han hade ju dessutom de naturaförmånerna att få ta hand om överblivet kött och sälja det eller använda det i egna hushållet.

Arbetet fortlöpte under hela året. Fester och umgänge hade man inom församlingen. T.ex. vid omskärelsen, som ägde rum inom 8 dagar efter en pojkes födelse, höll man en fest.

Modern var hemma och skötte familjen, i vilken ingick fem pojkar och en flicka. Ibland hjälpte äldste sonen till. För övrigt hade man städfru som kom och gjorde fint om fredagen.

ACC. N:R M. 16471:2.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

BOSTAD.

Familjen Bagner bodde på Hospitalsgatan 3, varefter den kom 1902 när huset var nytt. Bagners köpte huset 1917 och förblev där till 1942.

Herr B. -uppgiftslämnaren -föddes i nämnda hus. I allt beboddes huset av 5 familjer. Byggherren var en herr Olsson. Reparationer företogs. Hyran lär ha varit c:a 30kr/mån.

Först hade man ett stort rum och kök, men efter det att grannfamiljen flyttat, slogs en mellanvägg ut och 1911 hade B:s en lägenhet på två stora rum, sängkammare åt föräldrarna jämte ett kök. Barnen låg i köket. Finrummet blev använt till helgerna. Här fanns bl.a ett skrivbord, en gungstol och ett runt bord med lampa på. Möblerna förvärvades i Sverige, när familjen kom "tomhänt" hit. Lägenheten hade anskaffats av församlingen. -Två högbäddade sängar med vitt överkast hade man. Några tavlor som föreställde rabbiner kom från Polen. En tavla som avbildade människans åldrar i trappstegsform hade de. Trasmattorna på golvet var vävda av en gumma i huset. -Hon brukade saluföra sina mattor på Clemenstorget. Här hölls marknad i stor stil en gång i månaden. -

ACC. N:R M. 16471:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

BOSTAD FORTS.

Det var svårt att säga hur det såg ut hos andra i kvarteret. "Man gick inte så mycket in och ut hos varandra."

Det piano de ägde ansågs som en fin möbel. Sängkläderna bestod av stora svulstiga kuddar, som man både låg på och hade till huvudgård. Dynorna var likaså stora. Allt var stoppat med gäsfjädrar.

Bostaden uppvärmdes med ved och i köket eldade man med kol. Küksspisen var stor med bakugn. Förmodligen var det en "Norrahammarmodell".

Fram till omkr. 1918 hade man fotogenlampor.

MAT, DRYCK, HUSGERÅD OCH MÅLTIDSSÄDER.

Middagen -huvudmålet -intogs när hela familjen var samlad. Bagners åt helt naturligt mycket kött. Hästkött åt man inte. Inälvsmat var tillåten för judarna. Malen lever ansågs delikat. Vissa fisksorter fick man inte äta, såsom ål och piggvar, inte heller skaldjur. Fylld gädda var både gott och tillåtet. Man åt lika mycket stekt som kokt mat. Det förekom inte mjölk till kött, men till smörgåsmat. Kaffe och särskilt te konsumerades. Bananer såg man inte till. Familjen handlade dels på torget dels hos en hökare. Marknaden var mer omfångsrik då än nu och man kunde t.o.m. köpa fisk på torget. All mat lagades helt igenom hemma och allt brödet bakade man själv. Till påsk skulle man brygga mjöd och till det köptes humle. Bagners hade ingen egen trädgård, så de höns de ägde inhystes på Prenne-FORTS.

ACC. N:R M. 16471:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

MAT ETC.FORTS:

gården.

Imässingsmortlar stöttes kryddor.Kaffekvarn fanns.Under krigsåren,när det kunde vara svårt att få tag i kaffe,köpte man korn på landet och rostade.Stora mängder föda konserverades:alla sorters sylter och safter Man lade in ägg i vattenglas och saltade sill i tunnor.Ilkällaren fanns matförråden.Familjen svält ej under normala tider,men i krigsåren var det tidvis svårt.Emellertid kunde fadern då få lantprodukter genom sina affärsförbindelser på landet.

Om fredag kväll åt man vid fint dukat bord i största rummet.Det var först efter gudstjänsten.Vid det här tillfället skulle det vara vit duk och bästa porslinet.Det serverades tre rätter mat:soppa,fisk och kötträtt. Man åt ofta öl. Alltid när de åt satt fadern vid ena och modern vid andra bordändan.Vaxduk användes i vardagslag.Skedarna var av silver och knivar och gafflar av Eskilstunastål.Det blev putsat med sandpapper. Finporslinet förvarades i en hög buffe i rummet.Öl förekom inte i hemmet men sprit hade man till fisken om fredag.

KLÄDER.

En hel del kläder köpte man.Annars anlätades en sömmerska.Symaskin inköptes tidigt.Mycket kläder gick i arv syskonen emellan.

Chevreauskor var det fint att ha.Under kriget gick de flesta i famil-

FORTS.

ACC. N:R M. 16471:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

KLÄDER FORTS.

jen i "träbonnar". Om sommaren gick barnen "platt". Fadern hade kubb, men den bar han aldrig om vintern, utan till finbruk om sommaren. Den årstiden bar han mest vegamössa. Judinnorna bar peruk. Dessa var olika till vardags och fest. Man krusade dem i gärna. Äldre kvinnor gick mycket med schalett. Pojkar hade sjömanskostym till finbruk. Kläder av cheviot var extra fint.

FAMILJ, SLÄKT OCH HEMLIV.

Föräldrarna titulerades med mor, far och du. Barnen sade aldrig farbror och tant, utan herr och fru. Modern vakade över och skötte hemmet. När barnen varit olydiga daskades de av fadern, som var sträng. Barnen gick i religionsskolan för judar om eftermiddagen när den vanliga skolan var slut. Först vid 7-tiden på kvällen var de hemma igen. Då fick de sköta sina läxor. Fadern satt och läste om kvällen. Alla gick tidigt till sängs. "Man skulle spara på fotogen."

UMGÅNGE OCH NÖJESLIV, SPORT OCH IDROTT.

Fadern förstod sig på rätt mycket så folk uppsökte honom i hemmet för att få råd. Gemensamt nöje för familjen var det att åka ut till Bjärred om söndag eller att gå på Cirkus. Revyer var mycket populära på den tiden och de förekom oftare i Lund än cirkus. Skridskoåkning förekom i både Stadsparken och Idrottsparken. Det var ett familjenöje. Barnen B. åkte

6.

ACC. N:R M. 16471:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

UMGÄNGE ETC. FORTS.

också kälke. De hade få leksaker. Dessa var delvis köpta i en s.k. 15-öresbazar på V. Mårtensgatan. Det var tillåtet för dem att gå på biomattine om söndag. Samtliga kvällar i veckan måste barnen vara tidigt inne. De fick inte vara ute efter kl. 9 i alla fall.

BEMÄRKELSE DAGAR I FAMILJEN.

Inom judiska församlingen konfirmerades bara pojkarna. Det var när de fyllt tretton år. Därefter hörde de till församlingen. Pojkarna fick genomgå ett förhör och efteråt följde en enklare fest hemma. Svensxa och möhippa firades ej. Vid förlovning och bröllop utbytte parterna guldringar. Bröllop ägde rum i Synagogan. "Det var en mycket vacker ceremoni." I övrigt rättade judarna sig efter gängse svensk sed. "De tog seden dit de kom."

Silver - och gulabröllop firades.

Vid dödsfall blev den döde lagd på golvet med lakan över i hemmets finaste rum tills begravningen skulle äga rum. Allt som den döde kunde tänkas spegla sig i hängdes över med skynken till en hel vecka efter. Blommor hade de inte.

Födelsedagen firades.

HELGER OCH FESTDAGAR.

Nyårsvaka håller judarna i september, då deras nyår i regel brukar in-

ACC. N:R M. 16471:7.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

HELGER OCH FESTDAGAR.

falla. Efter besök i Synagogan höll de en fest i sitt hem.

Påsk är för judarna årets största högtid och den blir firad i en hel vecka. Storrengöring företas i köket och gamla bruksföremål blir utbytta till nya. "Majsjungning" ägde rum i Lund 1908."

Julskyltning förekom till julen.

SJUKVÅRD OCH HYGIEN.

"Vi gick inte så ofta till doktorn på den tiden. Febertermometer ägde vi inte." Två söner födde fru Bagner hemma med en barnmorska till hjälp. Eftersom det inte fanns badkar hemma, gick man en gång i veckan till Gamla Badhuset. Fadern tog sina fem söner med sig dit. I andra familjer badade man gärna i karen i tvättstugan. Råttor fanns det gott om i kvarteret. Man lade ut råttgift för att bekämpa dem. Brun- och grönsåpa användes till tvätt och städning.

SOCIALVÅRD.

Fattiga judar kunde få hjälp av Mosaiska Församlingen. Mest hjälptes de med mat och kläder, men det kunde också vara i form av pengar. Hjälpen gavs diskret och fint vid behov och särskilt till helgerna. "Påsk" kunde bli dyr. Då skulle man köpa hem så mycket mat." Församlingen tog ibland hand om de gamla ifall barnen inte kunde. Sjuka fick också hjälp därifrån.

ACC. N:R M. 16471:8.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUNDk
KOOOPERATION.

"Man kunde få kuponger att köpa en del bröd för, t.ex. på "Ringén"
(Arbetsföreningen)".

"Många visste nog inte vad en fackförening var för något den gången."

l
POLITIK.

I Bagners familj köptes Skånska Dagbladet, som hade en fin bilaga med
historier och sådant om lördag. Dessutom höll man Lunds Dagblad. De del-
tog aldrig själva i förstamajdemonstrationen. De ansåg sig inte ha nå-
got att demonstrera för. Till kungadömet var judar i allmänhet mycket
positiva. Den gången och fortfarande år 1965 läses kungabönen i Syna-
gogorna. - I sitt hem hade de inte någon kungabild. -

m
DET RELIGIÖSA LIVET.

Familjen var i allt starkt trogen sin judiska religion och tradition.
Afton- och bordsbön lästes alltid. Före och efter densamma tvättade man
sig alltid. I sin Synagoga kunde man gå upp till 3 ggr. /dag.

n
LÄSVANOR, STUDIER OCH YRKESVAL.

Det lästes en del i familjen och det var både på svenska och hebreiska.
Litteratur på det sistnämnda språket fanns bl.a i Malmö på judiska
biblioteket. "Rent allmänt lästes det nog mer förr. Då fanns inte radio
och T.V. för alla."

9.

n

ACC. N:R M. 16471:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

LÄSVANOR FORTS.

"Föräldrarna påverkade sina barn mer i alla riktningar förr. Det gällde också vid yrkesval. En son fortsatte ofta i faderns yrke." Daniel Bagner tog studenten i Lund.

o

STADSDELAR.

Invånarna i "Nöden", även kallat "Nya Staden" kallade det att gå på Södergatan och Klostergatan för att "gå i stan". Här var promenadstråken. Klostergatan hade öknamnet "Bullis". Stads- och Idrottsparken var de parker som fanns. Barnen från "Nöden" lekte mycket på "Vallen".. Det var gängbildningar bland pojkarna i kvarteret, "men det var visst bara i lek." "Om sommarkvällarna satt folk ute på sina trappor nere i kvarteret och pratade."

"Till "Nöden" hörde alla de gator som flöt ut på Esplanaden: Prennegatan, Hospitalsgatan, Stora- och Lilla Tvärgatan, Trädgårdsgatan, Korsgatan, Mariagatan. Grynmalargatan var extra typisk för "Nöden". Det fanns en stor trädgård då på det område där Barnträdgården är nu."

Bagners trivdes relativt gott i "Nöden". Daniel Bagner flyttade från det kvarteret när han gifte sig och kom sedermera att bo i hyreshus på Ö. Mårtensgatan. "Man uppehöll kontakten med dem därnere även efteråt. Det hade varit" gan ska fridfullt" att bo där, men på lördagseftermiddagarna dracks det och slogs en del. Det var mycket fabriksarbetare där. Kontakt mellan grupperna fanns, men det uppstod en del tvistigheter."